

کلاس کنکور در طبیعت

گفت و گو با علی محمد بخشوده استاد بازنشسته‌ی مرکز تربیت معلم شهید بهشتی مشهد

اشاره

استاد علی محمد بخشوده تجربه‌ای طولانی در آموزش در خارج از کلاس درس دارد. او بخشی از عمر خود را در طبیعت با دانش‌آموزان و دانشجویان در آموزش زیست‌شناسی و علوم طبیعی گذرانده است و به همین لحاظ با محیط‌زیست خود آشناست، نام‌های علمی گیاهان محیط خود و حتی کاربردهای آن‌ها را می‌داند. با او گفت‌وگویی کوتاه انجام داده‌ایم تا از اندکی از تجربه‌های او بهره‌مند شویم.

● اصلاً چرا به فکر تدریس در دامن طبیعت افتادید؟
* زیست‌شناسی را در اصل باید در طبیعت جست‌وجو کرد و آموزش داد. چون معمولاً در کلاس‌های درس ما موجود زنده‌ی قابل مشاهده‌ای به‌جز آدمی وجود ندارد. پس برای آموختن زیست‌شناسی باید از چهاردیواری کلاس درس خارج شد و موجودات زنده و روابط میان آن‌ها را در محیط زندگی آن‌ها، یعنی طبیعت خارج از کلاس جست‌وجو کرد.

● تدریس در طبیعت چه لذتی دارد؟

* روی زمین که گام برمی‌داریم، همه‌ی هستی با ما سخن می‌گوید. گیاهان، جانوران، حشرات، سنگ‌های آذرین و مواد بی‌جان همه با ما حرف می‌زنند. اما گوش شنوایی لازم است که این نداها را بشنود و چشم بینایی تا آن‌ها را ببیند.

● اما این چشم و گوش را از کجا باید به دست آورد؟
* خداوند این گوش شنوا و چشم بینا را در ما به‌وجود آورده است. کافی است از آن‌ها استفاده و به استفاده از آن‌ها عادت کنیم.

● اما خروج از کلاس درس زحمت بسیار دارد. برنامه‌ریزی می‌خواهد و مسئولیت دارد!

* البته. درست است. سفر علمی کار آسانی نیست، اما این به روحیه‌ی معلم بستگی دارد. کار دشواری است و مقدمات سفر می‌خواهد. بدیهی است که آسان‌ترین روش تدریس مانند

● استاد بخشوده، چه شد به علوم طبیعی و خصوصاً به آموزش زیست‌شناسی در سفرهای علمی روی آوردید؟
* من در سال ۱۳۴۲ در رشته‌ی علوم طبیعی از دانشسرای عالی تهران فارغ‌التحصیل شدم. در آن زمان بخشی از کلاس‌های ما در دانشکده‌ی علوم دانشگاه تهران برگزار می‌شد. استادان من آقایان دکتر سبحانی، دکتر شیبانی، دکتر زرگری و بسیاری دیگر از استادان قدیم بودند که به طبیعت عشق می‌ورزیدند. در همین سال تدریس در دبیرستان‌ها را آغاز کردم و تا سال ۱۳۵۸ آن را ادامه دادم.

● بعد از آن چه شد و کجا رفتید؟

* بعد از آن به مراکز تربیت‌معلم منتقل شدم و به خدمت در آن‌جا ادامه دادم.

● چرا و چگونه؟

* رییس دانشسرای عالی مشهد از میان دبیران علوم طبیعی پنج نفر را انتخاب کرده بود تا یکی از آنان را به دانشسرا منتقل کند. من شدم آن یک نفر و به این ترتیب از مدرسه به دانشسرای راهنمایی تحصیلی منتقل شدم. سال‌های درازی هم مدرس آن‌جا بودم. خوشبختانه آن‌جا آزمایشگاه‌های مجهز و فعالی داشتیم.

● چه مدت در آن‌جا تدریس کردید؟

* تا سال ۱۳۷۳ که بازنشسته شدم.

در کلاس درس و تدریس نکته‌های کنکوری است.
● حالا بفرمایید در سفرها یا گردش‌های علمی چه ملاحظه‌هایی را باید در نظر گرفت؟
 * سفر علمی چند مرحله دارد. قبل از سفر، هنگام سفر و بعد از آن.
● پیش از سفر چه کارهایی لازم است؟
 * معلم باید پیش از سفر علمی به جایی که در نظر دارد برود، شناخت مناسبی از آن‌جا به دست آورد و مقدمات را متناسب با محیط فراهم آورد.

● هنگام سفر؟
 * دانش‌آموزان باید هنگام سفر لباس و کفش مناسب، مثلاً کفش عاج‌دار و جوراب بلند همراه داشته باشند؛ کوله‌پشتی مناسب که درون آن بطری آب آشامیدنی، کیسه‌های کوچکی برای جمع‌آوری نمونه‌ها و وسایلی مانند مداد و دفترچه برای یادداشت‌برداری با خود داشته باشند. باید بدانند که هنگام کار در طبیعت پراکنده نشوند و همیشه با هم بمانند. یادداشت‌برداری کنند و از همه مهم‌تر به یاد داشته باشند که به محیط‌زیست آسیب نرسانند.
● و بعد از سفر؟
 * بازگشت از سفر به معنی پایان کار نیست. دانش‌آموزان باید گزارشی از مشاهده‌ها و تجربه‌های خود بنویسند. نمونه‌های جمع‌آوری‌شده را مرتب کنند و در محل مناسب نگه‌داری کنند و به فکر پرسیدن سؤال‌هایی که در سفر پیدا کرده‌اند، باشند.
● حرف از کنکور به میان آوردید. می‌دانیم که طبیعت

طبیعت بسیار فراتر از کتاب درسی است. درسی که دانش‌آموزان در طبیعت می‌گیرند، در هیچ جای دیگر نمی‌گیرند. الگوهای طبیعی بر شخصیت آنان اثر می‌گذارد و اعتمادبه‌نفس آنان را افزایش می‌دهد. آموختن در طبیعت نه تنها برای موفقیت در کنکور، بلکه برای زندگی دانش‌آموزان راهی بی‌همتاست. دانش‌آموزان در هیچ کلاس کنکوری درس‌هایی را که در طبیعت و در گروه می‌آموزند، نمی‌خوانند.

وقت‌شناسی، گذشت و فداکاری، روحیه‌ی همکاری، انضباط را در سفرهای علمی می‌توان به تجربه آموخت!
● دانش‌آموزان چه؟ آن‌ها از سفرهای علمی استقبال می‌کنند؟
 * هر کسی که تجربه‌ای حتی اندک در آموزش داشته باشد، خوب می‌داند که دانش‌آموزان عاشق کار در طبیعت هستند و در آن‌جا لذت یادگیری واقعی را می‌برند. معمولاً سفرهای علمی از خاطره‌انگیزترین و فراموش‌نشدنی‌ترین بخش‌های زندگی افرادند.
● سپاس گزاریم.